

“YENİ KARANLIK ÇAĞ: TEKNOLOJİ VE GELECEĞİN SONU” ÜZERİNE BİR İNCELEME

Hasan Hüseyin KAYIŞ*

Kayış, H. H. (2021). “Yeni karanlık çağ: Teknoloji ve geleceğin sonu üzerine” bir inceleme. *Etkileşim*, 7, 256-263. doi: 10.32739/etkilesim.2021.7.130

*Bu çalışma araştırma ve yayın etiğine uygun olarak gerçekleştirilmiştir.
This study complies with research and publication ethics*

James Bridle, teknoloji üzerinde çalışan bir yazar ve sanatçıdır. Pek çok eseri galeriler ve kurumlar tarafından sipariş edilmiş, dünya çapında ve internette sergilenmiştir. *Yeni Karanlık Çağ: Teknoloji ve Geleceğin Sonu* adlı kitabı da teknolojiyi mesele edinen bir yapıt olarak 2018 yılında *Verso Books* tarafından yayınlanmıştır. Türkçeye kazandırılması ise Kemal Güleç’in çevirisiyle *Metis Yayınevi* tarafından gerçekleştirilmiştir.

Yeni Karanlık Çağ, teknoloji ve onun dönüşümünün insan hayatına en üst seviyeden etkisini ele almaktadır ancak bunu yaparken de ona mesafeli durmanın önemini altını çizmektedir. Bu bağlamda James Bridle toplumsal, kültürel, ekonomik tüm problemlerin ortasına da teknolojiyi yerleştirmektedir. Tüm bunları yaparken teknolojiyi “yarılma”, “işleme”, “iklim”, “hesaplama”, “karışıklık”, “idrak”, “suç ortaklığı”, “komplo”, “eş zamanlılık” ve “bulut” başlıkları altında değerlendirmektedir.

James Bridle, bilgisayarında *Batı Kanadı (The West Wing)* dizisini izlediği sırada, tam da “keşke teknoloji acil durumlarda sana ulaşmanın bir yolunu bulmuş olsaydı” repliğinin geçtiği yerde bozulmasından hareketle kitabına başlamaktadır. İddia ettiği üzere kitap da acil bir durumda teknolojinin bize ne anlatmaya çalıştığı ile ilgilidir. Ancak bundan sonra teknolojinin acil durumlarda bize ulaşabilmesinin bedellerinden bahsediyor Bridle. Öyle ki, neyi, nasıl bildiğimiz ve bilemediğimize o karar veriyor. Ayrıca günümüzdeki problemlerin çoğunun da teknoloji temelli olduğuna dikkat çekerek, ona bakışın eleştirel olması gerektiğinin altını çizmektedir. Aksi halde sistemlerin arkasındaki görünmez olacağını ileri sürmektedir Bridle. Bu beraberinde yeni eşitsizlikleri getirecektir. Nitekim Massimo Ragnedda ile ortaklaştığı nokta da burasıdır. Ragnedda (2020) da dijital teknolojilerin onlara erişim dışında çok boyutlu bir

* Araştırma Görevlisi, Aksaray Üniversitesi, İletişim Fakültesi,
hasanhkayis@aksaray.edu.tr, ORCID: 0000-0003-3811-3636

eşitsizlik durumu oluşturduğunu ileri sürmektedir. Bridle’in bölüme adını verdiği yarılma da tam anlamıyla budur esasen.

Bulut gibi sistemleri göz önüne aldığımızda bunlar basit bir buluş gibi görünse de günümüzde onlar sayesinde düşünürüz. Ancak görünmez iktidar ilişkileri onun içerisinde saklıdır. Bu yüzden bulut metaforu esasen yanlıştır. Fiziki bulutun gölgesinin düştüğü yer belli olmakla birlikte sanal bulutunki belli değildir. Bu yüzden sanal buluttaki iktidar ilişkileri kolayca görülmez. Tüm bunlar her şeyi bilme isteğimiz ile birleşince ‘Aydınlanma’nın her şeyi bilme istenci karşımıza çıkar.

Burada Adorno ve Horkheimer’dan (2014) hareketle “dünyayı aydınlatması umulan şeyin ta kendisidir onu karanlığa götüren” cümlesi “yeni karanlık çağ” fikrini özetlemektedir. Darmadağın bir bilgi un ufak edilmiş bir gerçekliği karşımıza çıkarır diyor Bridle. Bununla birlikte teknoloji her zaman hayatımızda yer almaktaydı. Geçmiş toplumlar bunu farklı şekillerde kullanmışlardır. Bu yüzden onun üzerine konuşmak ve eleştirmek günümüz ağa bağlı kamularını anlamada kritik önemdedir. Bunun için ise bir yarılma olarak konuşmamayı terk etmeliyiz.

Aksi halde 1880’lerde Bell’in işlemlenin atalarından sayılabilecek fonofonu icat ettiğinde başına gelenlere benzer bir durum ortaya çıkabilir. Tıpkı onunla alay edildiği gibi günümüzde John Ruskin’in “vebalı bulut” tasviri ile alay edersek komik duruma düşebiliriz. Bu bir birikimdir. Tıpkı hava durumu tahminlerinde olduğu gibi, Lewis Fry Richardson’un cephede yaptığı işlemsel hava tahminlerinin ilk bilgisayar olan ENIAC ile buluşması nasıl işleme rüyasını gerçekleştirmişse gelişme bir nevi ön görülemezdir. Zaten işleme girişimleri de durmamıştır. Daha hızlı işleme arzusu ile ENIAC ve IBM SSEC gibi bilgisayarlar askeri (özellikle Hippo programında olduğu gibi nükleer programlar dâhilinde) amaçlar ile birleşerek işleme kapasitesi genişletilmiştir. Bunun gibi süreçler *Whirwind I* gibi sistemlerin Nisan 1951’de MIT’de çevrimiçi olmasıyla desteklenmiştir. Bu bilgisayar, hem meteorolojik hem de uçaklar için bir hava tahmin sistemiydi. Kısacası bu girişimlere işlemlenin atasıydı diyebiliriz. Bridle bu noktada bilgisayarların işleme kapasitesinin artmasının dünyayı daha iyi bir yere getirip getirmediğiyle ilgileniyor. Ya bilgisayarlar dünyayı daha iyi bir yer yapmıyorsa? Ya eskiden olduğu gibi güç denklemini yerine getiren görevleri olan bir işlevi söz konusuysa?

Bridle aslında görünmez işlemlerin hayatımızda ne kadar önemli olduğu bir döneme işaret ediyor. Bu tür yazılımlara bağımlılık da günden güne artıyor. Gündelik bir seyahat bile artık bu kodlara bağımlıdır. Üstelik ilerlemek için sürekli güncellemeye ihtiyaç duyan bu yazılımlar hiç de özerk değildir. Tarleton Gillespie’nin (2014: 167-168) de belirttiği gibi algoritmalar insan yaşamını doğrudan etkileyen unsurlara sahiptir. Bu haliyle de kamuyla doğrudan ilgili matematiksel süreçlerdir. Bu yüzden kendi bilgi ekosistemimize odaklanırken algoritmaların kültürel, ekonomik, toplumsal ve siyasi formlar olarak ele alınması gerekmektedir.

Emek süreçlerinden, sosyal hayatımıza, e-kitaptan, müzik portallarına hep- si birer kod alanıdır. Kültürün kendisi de bir kod alanına dönüşüyor ve güç eşit- sizlikleri bu alanlarda görünmez vaziyettir. İşleme de bu şekilde kültürü büyütme, çerçeveleme ve biçimlendirme ile kalmayıp onu dönüştürmektedir. *Google* da önce bilgiyi kendi bünyesinde sakladı, şimdi onu dönüştürüyor. *Facebook* da ilişkileri ortaya çıkarıp, bize kendine göre bir toplumsal ilişki mo- deli sunuyor. Söz gelimi bilinmezliklerle ve opaklıklarla dolu bir süreçten bah- sediyoruz. Üstelik bize gri bir alan bırakmadığından sırtımızı tamamen işlem- lemeye dayanmış vaziyetteyiz. Ucunda ölüm bile olsa işlemlenin gücü daha çekici halde. Bu da zihinsel tembelliğe neden oluyor. Bunun sonucunda makine gibi düşünüyoruz. Bridle gerçekliğin kendisinin de git gide bir bilgisayar halini aldığını söylerken, artık ona karşı durmanın havanın kendisine muhalefet et- mekten bir farkının olmadığına dikkat çekmektedir.

Üstelik işleme gücündeki artış iklimi de etkilemektedir. Sibirya'daki buz dağlarının artan oranda patlama faaliyetleri gibi doğa olayları iklim değişikliği ile doğrudan bağlantılıdır. Bu da ağ bağlantılı dünyada yerel sonuç diye bir şe- yin olamayacağına dikkat çekmektedir. Öyle ki, Arktik'teki Norveç toprağı olan Svalbard'da donmuş toprak altında yer alan tohum bankası söz konusu süreç- lerden etkilenmektedir. Dünyanın tüm tohumlarının yer aldığı bu banka işlem- lemenin ihtiyaç duyduğu elektrik sarfiyatından dolayı yok olma tehlikesi ile karşı karşıyadır. Dolayısıyla tohum bankası örneğinde görüleceği gibi natamam olan bilgimizi tamamlamak uğruna bir kriz kapıdadır. Üstelik işlememe kaynak- lı iklim krizi Arktik'te sadece tohum bankasını tehdit emiyor. Yer altında antik uygarlıklardan kalan eşsiz bulgular da donmuş toprağın erimesiyle kontrolsüz biçimde ortaya çıkıp, kaybolup gidiyor. Kopenhag Üniversitesi'nden Tiyal Araş- tırma Merkezi Müdürü Prof. Bo Elberling de buzlar eridiğinde "artık geri dönüş yok diyor". Bridle'a göre bu durum ise tam anlamıyla bir kısır döngü görüntüsü vermektedir. İşlemlemeye dayalı bilmek istediğimiz, yer altında yer alan İsken- deriye Kütüphanesi büyüklüğünde bir bilgi birikimini yok etmektedir.

Üstelik bu liste uzayıp gitmektedir. İşleme kaynaklı küresel ısınma ile- tişim, enerji, taşımacılık ve su şebekelerini de etkilemektedir. Süreç toplumun ekonomik ve bilişsel çerçevesini oluşturan çağdaş enformasyon ağlarının küre- sel ısınmaya neden olmakla birlikte, onun kendisinin de bu süreçten etkilene- ceğini gösteriyor. Örneğin bir *iPhone 45* derece sıcaklıkta çalışmıyor. Bunun gibi iklim değişikliğinden etkilenen bir sürü altyapı söz konusudur. Zamanı ve mekânı yıkmak için kurduğumuz sistemler, zamanın ve mekânın saldırısı alt- tındalar. Üstelik işleme iklim değişikliğinin hem kurbanı hem de destekçisi olarak görünüyor. Bununla birlikte elektrik tüketiminde dijital teknolojilerinin payı günden güne artmaktadır. Bu artış karbon salınımını artırdığından zaten hiper nesne biçimine bürünmüş teknolojik etkileri fark etmek de imkânsızla- şıyor. Söz konusu karbondioksit artışları düşünmemizi engellediğinden artık tüm bu olanları düşünmenin imkânsızlığına dikkat çekiyor Bridle.

Fakat Bridle günümüzde olanların bir günde gerçekleşmediğine dikkat

çekmektedir. Buharlı motor vakti diye tanımladığı teknolojik gelişmenin olgunluğa eriştiği kırılma noktasına işaret ediyor burada. Manyetizma, *World Wide Web* gibi kelimeler böyle süreçlerin ürünüdür. Zamanı geldiğinde ortaya çıkarırlar diyor. Moore yasasındaki gibi her şeyin teknolojik olarak küçüleceği varsayımları bunun gerçekleşeceğini öngörmüştür diyebiliriz. Buna, Gates Yasasında olduğu gibi yazılım hızının makineye yüklendikten sonraki her 18 ayda bir yarıya düşmesi gibi durumlar da eklendiğinde bunun gibi gelişmelerin ilerlemenin lokomotifi olduğu görülmektedir. Bridle, Gates ve Moore yasaları yüzünden sahip olduğumuz teknolojiye eleştirel yaklaşmanın önemine dikkat çekmektedirler. Esasen büyük veriye dayanan bu gelişmelere eleştirel yaklaşmazsak farmakoloji gibi alanlarda görüldüğü üzere teknolojik ilerlemenin çok da fazla buluşu getirmediğini göremeyiz. Bridle da buna dikkat çekerek büyük veriye dayanan sistemlerin aslında çok da fayda getirmediğini ileri sürmüş ve buna bilimsel bazı şeylerin ters gittiği anlamına gelen Eroom Yasası adını vermiştir.

Üstelik bu süreçlerden bilimsel faaliyetin kendisi de öz olarak oldukça belirgin biçimde etkilenmektedir. Araştırma suiistimleri büyük veri ile artmıştır. Ancak Hwang Woo-Suk ve Diederik Stapel gibi araştırmacılar çalışmalarında veri sahtekârlığı yapmışlar ve bunlar ortaya çıkmıştır. Sorun sadece bunlarla sınırlı da değil. Tekrar edilebilirlik %70 oranında azalmıştır. Fakat Bridle bu durumun yine büyük veri ile ortaya çıkabildiğini belirtiyor. Eğer büyük veri olmasaydı ne söz konusu suiistimler ortaya çıkabilirdi, ne de tekrar edilebilirliğin çok az olduğu. Nitekim bilimsel sonuçların tekrar edilebilirliğine yönelik P-hacking tekniği, ortalama bir değer belirleyerek bilimselliğe yönelik bir orta yol bulmuştur. Fakat bilimsel niteliğin denetlenmesi krizini aşmaya yetmiyor bu. “Neden Yayınlanan Birçok Araştırmanın Sonuçları Yanlıştır?” sorusunun cevabı hala mümkün değildir. Sonuç olarak karşımıza niteliğin denetimindeki başarısızlık çıkmaktadır. Makale sayısının artması, bu rakamların kurumsal itibar oyununa dönüşmesi temel nedenlerden birisi gibi durmaktadır diyor Bridle.

Bridle bir de bilimlerin büyük veri bilimine dönüştüğünü iddia etmektedir. Neden yeni bilimsel gelişmelerin frene bastığını sorunsallaştırıyor kendisi: “Kolay hedeflere çoktan ulaşılmış olması mı?”; Bridle’in bu soruya cevabı “hayır”. Daha keşfedilmeyi bekleyen bir sürü mesele var. Mesele, mevcudun daha maliyetsiz ve sürdürülebilir olabileceğidir. Ayrıca günümüzde yasal süreçler eskiye göre daha sıkıdır. Zaten her şey artık gereksiz veri yığınları ile birlikte makinelere devredilmiş vaziyettedir. Bu noktada Bridle, insan özneyi tekrar oyuna dâhil etmenin önemine dikkat çekerek, önemli olanın önümüzdeki bulgulara nasıl yanıt verdiğimiz olduğunu vurgulamaktadır. Söz gelimi günümüzde algoritmaların insanlar hakkında ölüm-kalım kararı verebilmesine güvenemeyiz. Üstelik sıklıkla manipüle edildiğini bile bile (Chen, 2020).

Bu süreçler karmaşık süreçlerdir. Bridle ağların görünmez formları ortaya çıkarmak için “Tho Nor” adlı proje kapsamında 2014-2015’te Guy Debord’dan hareketle bir psikocoğrafya turuna çıkmıştır. Küresel manzarada sanalın izle-

rini aramış. Çevresindeki tüm dijital izlerin haritasını çıkararak bir “datawalking” gerçekleştirmiştir. Sonuç olarak tüm dijital izlerin ucunun karanlık bir havuza çıktığını görmüştür. Üstelik algoritmalar sayesinde bu süreçler insansız bir şekilde gerçekleştiriliyor. Borsalar, *Amazon*’un Kiva adlı robotları vs. hepsi bu karanlık havuzlara hizmet etmektedir. Bunun insanlı versiyonunu 1960’lar ve 70’lerde Japon otomobil üreticileri de yapmıştır. Üretimi dakik bir düzene indirgeyerek insan bedenini makine gibi kullanmışlardır. Günümüzde *UBER* şoförleri de katı sözleşmeler yüzünden aynı biçimde çalıştırılmaktadır. Zaten sonunda hepsinin yerini robotların bir şekilde alacağını belirtiyor Bridle. Öyle de oluyor. Bu durum şirket sahiplerinin de işlerine geldiği gibi ortada çoğu zaman bir sorumlu da bulunamıyor. Günün sonunda pek çok krizden algoritmalar sorumlu tutulmaktadır. *Associated Press*’in Beyaz Saray’da patlama haberinde görüleceği gibi ya da Dow Jones’un 150 puan düşmesine sebep olan algoritmalar gibi. Bu durumu bir de nesnelerin interneti ile düşünün diyor Bridle. Evde hayati bir algoritmik hata olduğunda bunun sonucunu canımızla ödersek ne olacak?

Nitekim makinenin idrak yeteneğine sonuna kadar güvenemeyeceğimiz aşikârdır. Bir makinenin ormandaki tankları tespit edebilmesi için eğilmesi gerekir. Bu da yapay zekâ ile mümkündür. 2011’deki *Google Brain* sistemleri de bazı objeleri kendiliğinden tanımıştır. *Facebook* da *Deep Face* ile aynısını yapmış ve 4 milyon kullanıcının fotoğrafını kullanmıştır. Korkutucu olan bir sonraki yazılımın tanımaktan ziyade öngörmesidir. Çinli Xiaolin Wu ve Xi Zhang da suçluların fiziki özelliklerine göre tanınmasına yönelik böyle bir çalışma yapmışlardır. Fakat makinelerin idrak yeteneklerine güvenip nesnellik oluşturma düşüncesi baştan yanlış gibi görünüyor. Fakat yaratılan teknoloji de yanlıdır. Suç kriterlerini kim seçecek diye bir soru sorarsak kablonun ucuna ulaşmış oluruz. Bu yüzden teknoloji ve dünya arasında nesnel bir bölünme yaratmanın sonuçları ağır olabilir. Kasparov’u yenen satranç bilgisayarı da sadece komutları yerine getiriyordu. Anlamdan yoksun olduğu gibi sadece belli hesaplamaları yerine getiriyordu. Üstelik kendince anlam üretme girişimlerinin de başarısız olduğuna dikkat çekiyor Bridle. Örneğin farklı fotoğrafları birleştirerek kendilerince ortaya farklı bir fotoğraf çıkarabiliyorlar. Ancak ortaya çıkan tamamen anlamsız bir görüntüden öteye gidemiyor. Ancak *Google*’ın çeviri hizmetlerinde ve satrançta olduğu gibi sürekli yeni şeyler öğrendiklerini de reddedemeyiz. Bridle bu noktada onlarla işbirliğine gitmenin daha faydalı olacağına düşünmektedir.

İş birliği, suç ortaklığına da dönüşebilir. Londra Olimpiyatları’nda kullanılan droneler hakkında ve Soğuk Savaş döneminde Sovyet denizaltısı K-129’un batık enkazının çıkarılmasında olduğu gibi bu süreçler hakkında gizlilik söz konusu olabilir. Böylece teknoloji bir suç ortağına dönüşebilir. Ve sürekli bir “Glomar yanıtına” maruz kalınabilir. Üstelik CIA, NSA ve Rus/Çinli muadillerinin yaptığı gibi günümüzde yeni teknolojilerin öncüsü sayılabilecek bu kurumların hayal gücünü tasavvur ettiğimizde gerçekten bir suç ortaklığı ile karşılaşılabilir.

İngiltere’de ise durum daha da fenadır. Bu noktada Edward Snowden’ın Laura Poitras’a gönderdiği e-mail de akıllara geliyor: “unutma geçtiğin her sınır, verdiğin her sipariş, yaptığın her arama, önünden geçtiğin her baz istasyonu, edindiğin her arkadaş, yazdığın makaleler, girdiğin internet siteleri, yazdığın konu başlığı ve gönderdiğin paket bir sistemin kontrolünde”. Bunu önlemek için ise ne *Amash-Convers* gibi yasalar ne Temsilciler Meclisi ne de Senato işe yaramaktadır. Zaten Bridle da en kötünün buna alışmak olduğuna dikkat çekiyor. Bu duruma kendimizden bir “Glomar yanıtı” üretiyoruz. Yani ne onay veriyoruz ne de inkâr ediyoruz.

Joseph Heller’in İkinci Dünya Savaşı’nda geçen *Madde 22* adlı romanındaki pilotlar gibiyiz aslında. Uçsak deli, uçmasak akıllı olarak nitelendirileceğiz. Bu durum irrasyonel sistemlerdeki rasyonel kişilerin ikilemini ortaya koymaktadır. Gerçek şu ki tüm mahrem veriler bir şekilde kamusallaşabilmektedir. Komplolar teorisi gibi görünebilir. Ancak Bridle bu noktada komplolar teorilerinin nasıl hayatımızın merkezinde olduğunu gökyüzündeki uçakların bıraktıkları izlerden yola çıkarak anlatmaktadır. Kimisi izlerin gökyüzünü kirlettiğini ileri sürerken, kimisi de onun hava durumunu değiştirme faaliyetlerinin bir parçası olarak görüyor. Pek çok komplolar teorisi de var olmakla birlikte bu iddialar güvensizlik salgınına körüklemektedir. Teoriler ne boyutta olursa olsun komplolar teorileri dünyanın dile dökülmeyen gözlemlerinden duyduğumuz korkunun ifadesidir. Bu korkular sömürülmeye de açıktır. Nitekim siyasiler tarafından da sömürülür. Mesela Trump bu kirliliği durduracağını belirtmiştir. Ancak bunlar ‘antropojenik sirrüs’ bulutlarıdır. Bazılarının komplolar teorisinde yer aldığı gibi zehirli gazları da barındırmaktadırlar. Hatta havacılık endüstrisinin iklim krizini tek başına körüklediğinden bile bahsedilebilir. Jetleri gökten indirdiğimizde bunun etkisini görebiliriz. Fakat farklı komplolar teorileri her zaman olacaktır. Çünkü burası komplolarla dolu bir dünyadır. Komplolar teorisi çağımızın hâkim anlatısıdır.

Bridle’in değindiği bir diğer mesele de eş zamanlı olarak internet içeriklerinin çoğalmasındır. *YouTube*’da yer alan 26 milyon izlemeli *Kinder* sürpriz yumurta videosu ve *Arabalar* filmi temalı şekerlemeler Bridle’a göre derinlemesine bir incelemeyi hak etmiyor esasında. Ancak günümüzde bunun gibi binlercesi var ve ilgi görmektedirler. İlginin temel sebebi ise içerik üreticilerin *YouTube* ile ortaklaşa olarak gelirden pay almalarıdır. *YouTube*, *Google AdSense* sistemi ile ortak çalışır ve gelirden pay alır. Üstelik içerik üreticiler de devasa paralar kazanabilmektedir. Üstelik çok kazananlara bakıldığında çocuk kanalları öne çıkmaktadır. Ayrıca bu platformlarda herhangi bir yaş denetimi de yer almamaktadır. Bununla birlikte kötüye kullanımın her zaman olabileceğine dikkat çekiyor Bridle. Tabi ki böyle bir süreçte sanal robotların payı unutulmamalıdır. Yine fişin ucu bir yere çıktığı düşünüldüğünde çocuklarımızı bir avuç insan grubunun ve onların algoritmalarının hedefinde olabilirler. Bunun sonunda bir istismar sürecinden de bahsedilebilir. Üstelik *Google* ve *YouTube* bunun ortağıdır.

Ancak Bridle’a göre *Google* gibi devler niyetlerini gizlemede ve onları meş-

rulaştırmada gayet başarılıdır. Haziran 2013 Bilderberg Toplantısı'nda *Google* Başkanı Eric Schmidt bu bağlamda inovasyonun gücüne güvenmek gerektiğinin altını çizmiştir. Hatta George Orwell'a karşı çıkarak teknolojinin dünyayı nasıl güzelleştirdiğini belirtmiştir. Örneğin Ruanda'daki katliamda teknoloji olsaydı böyle bir sonucun ortaya çıkamayacağını bile dile getirmiştir. Oysaki Ruanda'daki katliam sırasında hâlihazırda teknolojiler zaten kullanımdaydı. Srebrenitsa'da da öyle.

Ruanda ve Srebrenitsa'daki eksiklik enformasyon eksikliği değil, harekete geçme eksikliğiydi. Teknolojiler katliamın şiddetini artırmaya katkı sağlamıştı sadece. Askeri gelişmelerin teknolojik yeniliklerin lokomotifi olduğu göz önünde bulundurulduğunda zaten enformasyonun şiddet ile bağıni tartışmaya gerek bile yoktur.

Sonuç olarak kitap boyunca “yeni petrol veridir” sözünün haklılığına dikkat çekiyor Bridle. Petrole benzer çünkü kıymetlidir. Ancak işleme ve toplama teknolojisindeki artış bu kıymeti saf spekülasyona bırakmıştır. Tıpkı petrolde olduğu gibi veri de emperyal amaçların odağına yerleşmiştir. Nick Couldry ve Ulises A. Mejias da *The Costs of Connections* (2019) adlı çalışmada geleneksel sömürgeciliğin yerini veri sömürgeciliğine bıraktığını belirtmektedir. Yani geleneksel sömürgecilik veri ile sürdürülüyor denebilir. Veri odaklı rejimler atalarının ırkçı, cinsiyetçi ve baskıcı politikalarını sürdürüyorlar çünkü bu önyargı ve tutumlar genlerine kodlanmıştır. Verinin etkileri günümüzde doğayı vs. tüm dünya bileşenlerini etkiliyor. Petrol de böyleydi ancak onun tepe noktasına ulaştık. Ama veri sömürsü sonsuza dek sürebilir. Bu haliyle veri atomunki gibi sonsuz bir güce benziyor. Bu kadar veri ile hala ne yapacağımızı bilmiyoruz. Mahremiyet ise yitip gidendir. Daha fazla enformasyonun bizi daha ileriye götüreceğini düşündük ancak mühendisliğimiz felsefemizden ayrı düştü. Bu yüzden icat ettiğimiz ağ sistemleri ile ilgili yapılması gereken tek şey düşündürmektir. Bridle kitap boyunca düşünmek ve konuşmanın önemine dikkat çekmektedir.

Kaynakça

- Adorno, T. W. ve Horkheimer, M. (2014). *Aydınlanmanın diyalektiği*. İstanbul: Kabalcı Yayınları.
- Bridle, J. (2020). *Yeni karanlık çağ teknoloji ve geleceğin sonu* (K. Güleç, Çev.) İstanbul: Metis Yayınları.
- Chen, S. (2020, Mart 21). Should AI help make life-or-death decisions in the coronavirus fight? *South China Morning Post*. <https://www.scmp.com/news/china/science/article/3076259/should-ai-help-make-life-or-death-decisions-coronavirus-fight>.
- Couldry, N. ve Mejias, U.A. (2019). *The costs of connection: How data is colonizing human life and appropriating it for capitalism*. Stanford: Stanford University Press.

Gillespie, T. (2014). The relevance of algorithms. T. Gillespie, P. J. Boczkowski ve K. A. Foot (ed.), *Media technologies: Essays on communication, materiality, and society* (167-194). Londra: The MIT Press.

Ragnedda, M. (2020). *Enhancing digital equity*. Cham: Palgrave MacMillan.

Çıkar çatışması: Çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Finansal destek: Finansal destek bulunmamaktadır.

Conflict of interest: There are no conflicts of interest to declare.

Financial support: No funding was received for this study.